

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ

Δ.Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε.

ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 25 του μην 1907

ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 246

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΨΥΧΑΡΗΣ. 'Η «Αρρωστη Δούλα» (συνέχεια).
- ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. 'Από έφορη ενός λόγου για το έθνικό έπος των νεωτέρων 'Ελλήνων (συνέχεια). 'Ο «Προσκυνητής».
- ΣΚΟΡΠΙΟΣ. Οι 'Ελλαδικοί.
- ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ. Μενεξέδες.
- ΛΑΥΣΑΝΓΑ. Παραμύθια Μανταγκασκαριανά.—Καταγωγή τῶ Ζωντανῶνα.
- ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Λέκας 'Αρδανίτης, Γιάννης Περιγαλίτης
- ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ— Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΟΙ ΕΛΛΑΔΙΚΟΙ

Είναι μια φυλή στη γη επάνω, που λέγεται 'Ελληνική' οι άνθρωποι της φυλής αυτής λέγονται 'Ελληνες. Κι από τους 'Ελληνες αυτούς βρίσκεται μια τριξή που λέγονται 'Ελλαδικοί, και ζουνε στο Βασίλειο που λέγεται 'Ελλάδα. 'Εστιασαν και έπαθαν πολλά οι δυστυχημένοι αυτοί άνθρωποι, αλλά τα κωμώματά τους όλα είναι ή ψευτιά—όσο δε μπαίνει σε λογαριασμό ή μόνη τους αλήθεια, το χρήμα που κερδίζουν στο εμπόριο ή στα χαρτιά—και όλα τα παθήματα τους μ' ένα λόγο είναι το χαντάκι στο ρεμπελιό και στο βούρκο. Οι καλοί αυτοί 'Ελληνες της 'Ελλάδας, οι 'Ελλαδικοί, έφτησαν σε μια κατάντια τέτοια, που σγαίνισαν και να την στοχασθής.

Θέλω να προσπαθήσω να δω σήμερα πώς οι 'Ελληνες, αυτοί που ζουνε στο Βασίλειο, παραστράτισαν και κατηντησαν 'Ελλαδικοί. Το Κράτος, το Βασίλειο, ή ελεύθερη 'Ελλάδα έγινε για να μπορούν ελεύθερα οι 'Ελληνες να στήσουν εκεί το έργοστήρι που θα προτοίμαζε την ένωση της φυλής. 'Ενα 'Εργαστήρι ήταν να γίνη και έγινε το Κράτος. 'Αλλά μόλις έγινε το Κράτος οι 'Ελληνες που κάθονταν στη μικρή 'Ελλάδα άρχισαν να ξεχνούν για ποιο σκοπό είχε γίνει το Κράτος. Και σιγά σιγά, στο μυαλό τους, το 'Ελληνικό Κράτος, το Βασίλειο, ή μικρή 'Ελλάδα, γίνηκε ένα με την 'Ελληνική φυλή. Γενίκεψαν το νόημα «Κράτος» και είπαν: κάθε κράτος έχει λαό άρα και το 'Ελληνικό κράτος έχει 'Ελληνικό λαό. Και έπειτα λαός και έθνος και κοίτος έγιναν σαλάτα στο κεφάλι τους. Τους γέλασαν οι λέξεις, τους κακόμοιρους! Και μονάχα όταν βρίσκονται Κρητικοί να αναστατώνουν την Κρήτη και Βούλγαροι να ξεπατούνουν τη Μακεδονία και τη Θράκη, ξαναθυμούνταν οι 'Ελληνες του Κράτους πώς κάποιος 'Ελληνες ζούν ακόμα εκεί πέρα έξω από την 'Ελλάδα, Τουρκομερίτες και για λίγον καιρόν το νόημα «'Εθνος» έπαιρνε πάλι κάποια πλατύτερη, πιο φεγγερή και όμορφότερη χροματτωσιά. Μόλις όμως ήσυχάσαν λιγάκι οι Κρητικοί, ή κρύβονταν οι Βούλγαροι προτεχτικά για να γελούν τον κόσμο καλύτερα, οι 'Ελληνες «οί αυτόχθονες» έσβηναν πάλι από το νου τους κάθε Τουρκομερίτη «έτερόχθονα», και το «έθνος» μικραίνει μικραίνει και στέννευε ως πού καταντούσε πάλι «λαός» και «κράτος».

Όταν οι 'Ελληνες του Κράτους ξέχασαν την 'Ελληνική Φυλή, λησιμόνησαν την ίδια στιγμή πώς το Κράτος είναι πρόσκαιρο: το πήραν για τελειωτικό. Και τότε—τότε συνέβηκε αυτό το τρομερό που θα πώ,—φαντάστηκαν πώς θα ήταν το κράτος αν ήταν τέλειο—κ' έγιναν μονομιάς 'Ελλαδικοί.

Σιπασμένοι από το Φράγκικο πολιτισμό, οι καλοί μας 'Ελλαδικοί (και σ' αυτό μοιάζουν και όλους τους άλλους 'Ελληνες) γύρεψαν να βρουν την Τελειότητα στην Εύρώπη. Στην Εύρώπη είναι ο πολιτισμός, εκεί λοιπόν φυτρώνει και κάθε τελειότητα. Οι τέλειοι κορσέδες κατασκευάζονται στο Παρίσι: τα τέλεια κράτη πάλι εκεί πρέπει να κατασκευάζονται. 'Εφεραν δείγματα από την 'Αγγλία, Γαλλία και Γερμανία—κράτη με προκοπή, όχι παιχνίδια,—και διάλεξαν. Θέλεις μήλον, έπαρε, θέλεις κτλ. Και πήραν μήλο—σύνταγμα, άγγλο-γερμανο-γαλλικόωτατο.—'Η 'Αγγλία δεν είναι κράτος; Και ή 'Ελλάδα δεν είναι κράτος; 'Αρα ή 'Ελλάδα είναι 'Αγγλία. Και το χοντροειδέστατο λάθος ξεκολούθησε και έπαιρνε δρόμο και παίρνει ως τώρα τον κατήφορο και κανείς δεν μπορεί ούτε καν στοχάζεται να το σταματήσει. Γελιούνται εύχαριστα οι 'Ελληνες. 'Εμαθαν πώς στην 'Αγγλία υπάρχει βασιλιάς, πρωθυπουργός, εισαγγελίας και δήμαρχος, και είδαν πώς στην 'Ελλάδα υπάρχει βασιλιάς, πρωθυπουργός, εισαγγελίας και δήμαρχος. Και είπαν: Τι 'Αγγλία τί 'Ελλάδα! Μόνο που ή 'Αγγλία είναι μεγάλο κράτος και ή 'Ελλάδα είναι μικρό κράτος, αλλά πάντα κράτος είναι: άλλη διαφορά δεν υπάρχει: άρα ή 'Ελλάδα είναι ισότιμη με την 'Αγγλία. 'Ο,τι γίνεται στην 'Αγγλία en grand μπορεί και πρέπει να γίνη και στην 'Ελλάδα en petit. Βρήκαν τα έτοιμα, τί να σκοτίζονται να συνθέτουν αυτοί καινούρια πολιτεύματα; Και έξακολουθεί ο κατήφορος! 'Αγγλοι, Γάλλοι και Γερμανοί έγραψαν βιβλία επιστημονικά για το κράτος τους, ή καθένας για το δικό του. Και οι 'Ελληνες λοιπόν έπιστήμονες (;) πήραν τα βιβλία αυτά και τα μετέφρασαν στα ελληνικά και είπαν τα μεγάλα τούτα λόγια, τη μεγάλη αλήθεια, «Κυρίες και Κύριοι, αιδό γίνεται στην 'Αγγλία. Λοιπόν... αυτό το ίδιο πρέπει να γίνεται και στην 'Ελλάδα».

Και «ο Νομοθέτης» (ποιός είναι πάλι αυτός ο φοβερός και απρόσωπος Μπαμπούλας;) κατασύντριψε τη φυσική 'Ελληνική ζωή, την κοινοτική, και μάς κάθισε του; ψευτογαλλογερμανικόωτατους δήμους.

'Αλλως τε ή λέξη «έθνος» είναι και αρχαία ελληνική και τούτο κολάκεψε περίσσια τους 'Ελληνες και γελασθηκαν διπλά.

Και τώρα ως άραδιάστουμε κάμποσα αποτελέσματα του συνταυτισμού, στα κεφάλι των 'Ελλαδικών, κράτους και έθνους.

Α.) Το κόλλημα στο Σύνταγμα, στους Θεσμούς—κόλλημα που ξεκολλημό δεν έχει. Θρήνοι, κλάματα και μοιρολόγια για τους Θεσμούς. 'Ελλαδικοί Ρωμαντισμοί!—«Δόλια πατρίδα!»

Β.) 'Η φαντασία πώς άμα σοβαντισθή ή μπλωθή το Σύνταγμα, δεν μπορεί παρά να πάη κλά το κράτος. 'Από τη φαντασία αυτή βγήκαν όλοι οι πολιτικοί σύλλογοι που γύρεψαν την αναθεώρηση του συντάγματος. 'Ελλαδικοί Μεταρρυθμιστές—Μπαλωματῆδες!

Γ.) 'Η φράση: «Πρώτα να διοικηθούμε καλά έμεις οι 'Ελλαδικοί» και έπειτα κοιτάζουμε και άλλους να πάρουμε να διοικήσουμε.—Βίβλια έτσι κάνουν και οι 'Αγγλοι.

Μά ω βλάκες ή κουτοπόνηροι τεμπέληδες, μήπως είναι ή 'Ελλάδα καμιά 'Αγγλία που ζή φυσιολογικά γιατί έχει βρή πια τα φυσικά της σύνορα, μήπως είναι καμιά 'Αγγλική φυλή που έχει δλη την 'Αγγλική γη για κέντρο και ξετέλειωσε το κράτος της, και άπλώνεται έπειτα σ' όλο τον κόσμο; Δέ βλέπετε τη διαφορά; Είθε τυφλοί λοιπόν; Είναι αλήθεια ή 'Ελλάδα καμιά 'Αγγλία που γυρεύει ν' άπλωθ ή σε ξένους τόπους, στην 'Αφρική, στην 'Αμερική, στην Αυστραλία; 'Η το ίναντιό μήπως έπρεπε να αισθάνεσθε όπως αισθάνονταν μια φορά οι Πιεμοντίζοι, οι Ναπολιτάνοι και οι Βενετσιάνοι προτού ένωθούν και κχουν την 'Ιταλία; 'Ο 'Ελλαδικοί, τί είθε άπ' όλα, βλάκες, θεότυφοι ή τεμπέληδες κατεργαρεί;

Δ.) Βιβλία τέτοια σαν «Τα καθήκοντα του πολίτου», «Συνταγματικόν δίκαιον» και άλλα που είναι γραμμένα για να άποστραβόνουν το μυαλό των 'Ελλαδικών.

Ε.) Λέμε στους αλύτρωτους 'Ελληνες, στους Τουρκομερίτες και «έτερόχθονες», άμα παραφαναζούν και μάς παρασκοτίζουν, τους λέμε: «Πολεμήστε να ξεσκλαβωθήτε μονάχοι σας, όπως πολεμήσαμε και μεϊς» (ξεχνούν οι 'Ελλαδικοί πώς στην ίπανάσταση του 1821 επαναστάτησε και ή Μακεδονία και ή Πίνδος και τα νησιά όλα, και δούλεψαν και αυτά και πολέμησαν για να ξεσκλαβωθή ή μικρή 'Ελλάδα. Πρέπει ως τόσο να πούμε και του στραβού το δικιο. Τώρα οι αλύτρωτοι δεν κάνουν τίποτε, ούτε αυτοί, για την ένωση της φυλής, και άπαντέχουν τους 'Ελλαδικούς να έρθουν να τους ελευθερώσουν, δίχως αυτοί να κουνηθούν).

5.) Διάφορες λογικές (rationalistes) και γι' αυτό άρχικά παράλογες τρεχούμενες θεωρίες και ιδέες που έρχονται με τό κατευθείαν από τή Φραγκιά. Εκεί έχουν τό δικαίωμα, σά θέλουν, να τις στοχάζονται αυτές τις ιδέες και θεωρίες, γιατί έχουν φτιασμένα και τελειωμένα τά κράτη τους, αλλά οι Έλληνες δέν πρέπει να τις στοχάζονται όσο δέν έχουν φτιασμένο και τελειωμένο τό δικό τους μεγάλο κράτος. Τέτοιες ιδέες και θεωρίες είναι 1) τά σοσιαλιστικά, κοσμοπολιτικά, άναρχικά, έργατικά, φιλανθρωπικά παραστρατίσματα. Οίκοι τυφλών και χτικιασμένων, είναι όχι άχρηστα αλλά βλαβερά βρωμόσπιτα, όσο δέν κάνουμε τό μεγάλο μας κράτος. 2) ή φαντασία πώς είναι ιθνηκή πανάκεια ή ήμπορικη, βιομηχανική, οικονομική προκοπή, όπως είναι ψευτιά και ή φαντασία πώς τά πανεπιστήμια και τά πολλά γυμνάσια θά σώσουν τό έθνος. Ο πλούτος και τά γράμματα κάνουν τόν άνθρωπο τεμπέλο-σκυλο ή έπιστήμονα—και τά δυό άνωφέλευτα μικρόβια (για τή φυλή μας) τώρα. 3) ή φαντασία πώς άρχή τής σωτηρίας θά είναι ή καλλιτεχνική και πνευματική άναγέννηση. Η άρχή τής σωτηρίας πών ιθνών δέν είναι τόσο λεπτή. Αρχή είναι ή χοντροκοπιά, είναι ή χοντρή δουλειά τών χειριών, ή δουλειά του χτίστη, του στρατιώτη, του πολεμιστή, και τό πολύ πολύ του ποιητή που ζυπνάει και σπρώχνει τά πλήθη. Τό καλλιτεχνικό και πνευματικό άνθισμα θά έρθη μονάχο του έπειτα.

Όλα αυτά και άλλα ακόμη είναι τά άποτελέσματα τής ήουσίας μας άφότου ξεχάσαμε πώς δέν τελειώσαμε τήν άποστολή μας, τήν ένωση τής φυλής μας. Φαίνεται ή κατάσταση αυτή του μυαλού μας και στην άνατροφή και στην παιδεία μας. Πήραμε τό Άγγλικό κράτος για παράδειγμα με τή βεβαιότητα πώς Άγγλία και Ελλάδα είναι κράτη ισότιμα και δέν είδαμε τή μικρή διαφορά πώς ή Άγγλία έχει τήν κυριαρχία της στο μισό κόσμο, ενώ έμείς ούτε όλη τή φυλή μας δέν μπορέσαμε ακόμη να περισυμμαζέψουμε σ' ένα κράτος Έλληνικό. Τό Άγγλικό κράτος ζή φυσιολογικά γιατί έχει πάρει τά σύνορα τής φυλής και τά έχει ξεπεράσει, ενώ τό Έλλαδικό Κράτος δέ ζή φυσιολογικά γιατί δέν έχει βρή ούτε τά φυσικά σύνορα τής φυλής, και είναι τεχνητό κάμωμα ξένων διπλωματών, ζωντανό νεκρο προσωρινό κομμάτι οργανισμού, τεχνητό κέντρο, και όχι Κράτος τελειωμένο. Τό Πεδεμόντιο δέν ήταν τίποτε και δέν λέγονταν Ιταλία, όσο

ζούσε χωριστά από τή Νεάπολη, τή Σικελία, τή Βενετία. Και δέν έπαιρνε τό Πεδεμόντιο παράδειγμα τήν Άγγλία, ούτε γύρευε να τής μοιάση, γιατί έννοιωθε πώς δέν ήταν τό ίδιο πράμα, και είχαν βαθειά χαρχυμένη στην ψυχή τους οι Ιταλοί του τόπου εκείνου τή βεβαιότητα πώς τό Πεδεμόντιο δέν είναι κράτος τελειωτικό, αλλά κέντρο ελεύθερο και εργαστήρι πολέμου για τήν ένωση τής Ιταλικής φυλής.

Τό Πεδεμόντιο δέν κοίταζε να μοιάση τής Άγγλίας. Κοίταζε μονάχα πώς να κουτσουδοικηθή δουλεύοντας για να ένωθι με τή Νεάπολη, τή Σικελία, τή Βενετία. Ζούσε όπως όπως τό Πεδεμόντιο, έννοιωθε πολύ καλά πώς τά Συντάγματα δέ φτιάχνουν τά έθνη, παρά τά έθνη φτιάχνουν τά Συντάγματα, αφού φτιαστούν αυτά τά ίδια πρώτα. Και γι' αυτό κοίταζε μονάχα στρατό να έχη για κάθε περίπτωση έτοιμο για να καταφέρη, στην κατάλληλη ώρα, τήν ένωσή του με τους άλλους Ιταλικούς τόπους. Και ή Ιταλία ώνομάσθηκε Ιταλία μόνον όταν ένώθηκε ή Ιταλική φυλή σχεδόν βλόκληρη. Και τό Ιταλικό Κράτος συλλογίσθηκε να ζετλειωθι μονάχα αφού βρήκε τά φυσικά σύνορά του.

Και ενώ ή μικρή Ελλάδα γίνηκε με τό σκοπό να στήσουν εκεί οι Έλληνες τό μεγάλο εργαστήρι για να μπορουν ελεύθερα να γυμνάζονται στα όπλα οι Έλληνες, και να φτιάχνουν ανθρώπους που θα διευθύνουν τήν εργασία για τήν ένωση τής φυλής, και άλλους ανθρώπους που θα είναι όργανα αυτής τής εργασίας, ενώ γι' αυτό φτιάστηκε ή μικρή Ελλάδα από όλους τους Έλληνες μωζωμένους—οι κάτοικοι του μικρού αυτού τόπου που ξεσκλαβώθηκε με τή βοήθειά όλης τής φυλής, για να δουλέψη παλι για τό ξεπλάδωμα όλης τής φυλής τά φόρτωσαν όλα στον πετεινό, τά ξέχασαν όλα και με τά μουτρα βίχτηκαν στο βεμπελιό και έγιναν... Έλλαδικοί.

Οι Έλλαδικοί είναι άλλοιότιμοι από τους Έλληνες. Πρέπει πρώτα να ξεφορτωθουν τόν Έλλαδισμό τους οι Έλλαδικοί για να γίνουν Έλληνες. Και αυτό δέν είναι εύκολο. Πρέπει πρώτα πρώτα να μάθουν να μη προσέχουν τί κάνει τό κράτος, ούτε τί λέν οι νόμοι και οι προφήτες (βουλευται). Πρέπει να μάθουν να γυρίσουν τά μάτια—(άποστροφή τών βλεμμάτων)—και να μη βλέπουν τό βούρκο και ν' αφήσουν τά πολιτικά συντάγματα για να καταπιαστούν στα στρατιωτικά συντάγματα και ν' αρχίσουν τήν προετοιμασία μιας νεώτερης γενεάς καλ-

λίτερης από μας τους ίδιους. Πρέπει να καταλάβουν τίλος πάντων περι τίος πρόκειται, να νοιώσουν πώς δέν πρόκειται καθόλου να διοικηθουμε έμεις οι Έλλαδικοί ούτε καλά ούτε καχημα. Τό πρόβλημα του Έλληνισμού δέν είναι αυτό. Τό πρόβλημα είναι πώς να ένωθουμε μίαν ώρα άρχητερα. Και για να λυθι αυτό τό πρόβλημα δέ θα δουλέψουν μονάχα οι Έλλαδικοί ούτε μονάχα οι Τουρκομερίτες, θα δουλέψη όλη ή φυλή. Αντι να καταγίνονται οι Έλλαδικοί να βίχουν τήν εύθύνη στους άλλους τρωτους και αυτοί πάλε στους Έλλαδικούς, θα δουλέψουν και κείνοι και τούτοι άντάμα για τό μοναδικό τωρινό σκοπό τήν ένωση τής φυλής σ' ένα κράτος Έλληνικό μεγάλο.

Οι Έλλαδικοί όποια σκέψη και αν κάμουν για τά Έλληνικά πράματα, τους παρακαλώ, προτού τήν τελειώσουν και τή δημοσιέψουν, να καλοστοχάζονται πρώτα μήπως γελιούνται άθελα, μήπως είναι τόσο χωμένοι στην αντίληψη τή στενή, στην Έλλαδική αντίληψη (γιατί είναι ιδιαίτερο είδος αντίληψης και αυτό), τους παρακαλώ πολύ να κάνουν έναν κόπο ακόμη, να συλλογίζονται, να θυμούνται και τους άλλους Έλληνες, να ρωτούν μην εκείνοι στοχάζονται ή αισθάνονται άλλοιώς, και να διορθώνουν με ειλικρίνεια τή σκέψη τους κανοντας τήνα στοργυλότερη, πιο γεμάτη, πιο περιφερική. Όποιος Έλληνας, είτε ελεύθερος είτε υπόδουλος, είτε Έλλαδικός είτε Τουρκομερίτης, μιλώντας είτε γραφοετας ή και στοχαζόμενος για τό έθνος του, δέν έχει στο νου του σύγκαιρα όλους τους Έλληνες, και τους Έλλαδικούς και τους Τουρκομερίτες, και τό πώς καθένας τους αισθάνεται, δέν μπορεί παρά να πελαγώνη στις σκέψεις του, όσο και να του φαίνονται σωστές και ξάστερες του ίδιου και τών όμοιών του. Για να σκεφθι κανείς για τό έθνος του πρέπει να είναι και προτομασμένος. Όμως οι περισσότεροι από μας και μιλούμε και γράφουμε για τό τί πρέπει να γίνη, και όμως είμαστε άπροτομαστοι, γιατί δέ γνωρίζουμε άλλο παρά τή μικρή Ελλάδα ή και μονάχα τήν Αθήνα, τήν Πάτρα, τήν Κέρκυρα και τις έφημερίδες που τυπώνονται αυτού,— Έλλαδικές και αυτές.

Πρέπει να γίνουμε τέτοιοι που όταν μεταχειριζόμαστε τή λέξη «Έλληνες» να μπορούμε να έννοούμε τους Έλληνες, όλους Τουρκομερίτες και Έλλαδικούς, και τό πώς αισθάνονται και όλοι μαζί και ο καθένας ξεχωρα. Τότε θα είμαστε και μεεις οι ίδιοι, Έλληνες!

ΣΚΟΡΠΙΟΣ

ΨΥΧΑΡΗΣ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ *

Ρωτούσε στο γράμμα του τόν Κλυζιού τί μέσα υπάρχουνε, ή αν είναι τόντις αλήθεια πώς δέν υπάρχουνε μέσα για να θεραπεφθι, για να ξεμολέψη, για νάντέξη νεφρι άρρωστημένο; Δέν είναι άραγες τρόπος νάντικατασταθι, να βάλουμε στη θέση του ξένο νεφρι, λόγου χάρι, ενός ζώου, ή να μπολιαστή, τουλάχιστο, ή να θραφθ στα γερά, επειδή άφτά μας τά όργανα έφολλα, που να πής, ξαναγίνονται, ξαναφτιάχνονται ολοένα, ξανακερδίζουμε με τή θροφή όσα χάνουμε. Η μήπως δέ γίνεται να χύσουνε στις φλέβες τής άρρωστης αίμα καινούριο, να ξαναγιώση, αφού, όπως κι αν είναι, ή λεκανίτσα μονάχα του νεφριού, τό μεσιανό του δηλαδή τό βαθούλωμα φαίνότανε ως τά τώρα πιασμένο, χωρίς ναπαθε ακόμη τίποτις ίδια ή σάρκα του νεφριού; Τέ-

* Η άρχή του στο 228 φύλλο.

τοια και περισσότερα τρελλά έγραψε του Κλυζιού ο Αντρέας; μα εγω θαρρώ σά ναμοιάζε ή τρέλλα του με τήν τρέλλα τής έπιστήμης, που βρίσκει, όταν πονει ο άνθρωπος ή όταν ο νους του γυρέβει, γιατί κ' ή περιέργεια πόνος.

Τό γράμμα του Αντρέα τάραξε κάμποσο τόν αγαθό τόν Κλυζιού. Άφτός ήξερε πώς έπιστήμη και άγαπη ένα πράμα είναι. Ηξερε κιόλας πώς ή έπιστήμη πάντα έρεβνά και για τούτο πάντα θέλει μετριοφροσύνη. Μπορεί κανένας να γελασθι. Πρέπει τότες άφοβα κι άντρόπητα να ψάξη και πάλε. Του άποκριθηκε ώραία λόγια που λίγοι θα τολμούσανε να τά καταστρώσουνε στο χαρτί, αν είτανε άναγνωρισμένοι, μεγάλοι σαν τόν Κλυζιού. Του έλεγε πώς τό είχε στη συνείδησή του βάρος από τή μέρα που πήγε σπίτι τους, πώς ίσως να γελασθηκε, πώς ίσως να τήν άποφάσισε πολύ γλήγορα, πώς στο Νοσοκομείο του δέ συγνοβλέπει νεφρικούς και φουσκικούς, πώς σήμερα κατάνησε ειδικότητα σημαντική, πώς συβουλέφτηκε αρκετές φορές κάποιο συνάδερφό του ιδιογνώστη, τόν κ. Γκίζιο, πώς καλά να τον συμβουλεφθι κι ο Αντρέας. Του έδινε και τή διέφτυση του Γκίζιου, που άρχιζε τόντις ναχη πείραση, μα που βέβαια δέν άξιζε τόν περιφημο τό μάστορη.

Χύθηκε στην άγκαλιά του φίλου του ο Αντρέας, επειδή, αν και στη βίαση του πρόφτασε μόνο να του τελεγραφήση, λές και τόν άγκαλιαζε με τά λόγια που του έγραψε μίαν μίαν και τόν περιόντανε από τήν καρδιά του. Δίφτερο τελεγράφημα άμέσως και στον κ. Γκίζιο. Βγήκε πίνθηδες έξω να τους πάη στην πόστα ο ίδιος. Ζωγωνημένος ο Αντρέας, και στα στήθια του εργότανε ξανά ή έλπίδα, να τά δροσίση. Στο μεταξύ, από τις είκοσι έξη μάλιστα του Σποριζ, κατέθηκε στο φαρμακοπουλειο ναγοράση ένα σακκι καουτσούκι που τό γέμισε νερό έξήντα βαθμώνε και που τόβαλε ή Άννα τής Κατινούλας. Πήρε και μία γυάλινη κάνουλα χωριστά για τά φουσκοπλυσίματα; πήρε κ' ένα θερμόμετρο καινούριο. Άπάντηση ώςτόσο από τόν κ. Γκίζιο καμιά; δέ τελεγράφος του στάλθηκε δειφτέρα, είκοσι οχτώ ή τρίτη πέρασε τίποτα. Τήν τετάρτη έτρεξε στού γιατρού, μακριά. Είπε του δούλου πώς να μην τόν κάμη να προσμένη, και δέν είναι για λόγου του, παρά για νάρθη σπίτι του ο γιατρός να δη μίαν άβρωση. Παρουσιάστηκε ο άνθρωπος στη στιγμήμπορεί και να μην είχε πελάτες εκείνη τήν ώρα.

— «Γυρίβετε τόν κ. Γκίζιο;»

— «Ναι, από μέρος του κ. Κλυζιού».